

14
STRÖMMA
hembygdsförening

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER:

LARS ROSEN	ordförande	tel.:410 62
Alrotsvägen 2		
SIGVARD LÖNNQVIST	v. ordf.	401 45
Fågelbrovägen 1		
OLLE OHLSSON	kassör	400 33
Måsvägen 27		
GUDRUN GRÖNDAHL	sekreterare	400 80
Alrotsvägen 1		
THOMAS MELIN	ledamot	407 22
Västertorp, Strömna		
Alice Tannsjö	suppleant	430 44
Hans Björkenfeldt	"	401 87
Elsie Lindgren	"	400 40
Britt-Marie (Bittan) Ohlsson	suppl.	411 85
Hans Lindström	revisor	405 52
Åke Eriksson	"	404 68
Ulla Jonsson	rev.-suppl.	405 52
Tommy Hedlund	valberedningen	405 36
Åke Lindgren	"	400 40
Margareta Berg	festkommittén	404 41
Lolo Tannsjö	"	403 76
Gun Eriksson	"	404 68
Ingvor Nilsson	"	412 42
Birgitta Ekström	"	401 80

Gudrun Gröndahl har renskrivit och redigerat.

Hans Björkenfeldt har komponerat fram- och baksidan.

Författarna är själva ansvariga för sina artiklars innehåll.

Plocka gärna material ur vår tidning men var snäll uppge källan.

TIDNINGEN GES UT MED STÖD FRÅN KULTURNÄMNDEN.

Marie Rosén har tecknat.

Ordf. har ordet...

Många frågar oss när vi skall börja bygga något hus på den befintliga grunden på hembygdstomten. Och visst kan vi förstå att många undrar. Föreningen har existerat i snart 4 år och något borde kanske ha hänt. Dessvärre kan vi inte inom föreningen agera på annat sätt än hittills, det vill säga genom ständiga påtryckningar på de kommunala myndigheterna. Dom i sin tur motiverar alla avslag med diverse oklarheter i områdesplanering, osäkerheten beträffande ett framtida brobygge osv. Det största hindret torde nog vara den ekonomiska delen och som vanligt kommer kulturella intressen i sista hand. Vi kommer dock att kämpa vidare för att få en samlingslokal på hembygdstomten eller någon annanstans i närheten av Strömma. Vi vore också tacksamma för om någon kunde tipsa oss om någon möjlig lokal, vi undersöker alla möjligheter. Vi är dock övertygade om, att lokalfrågan förr eller senare skall lösas och med den ambitionen jobbar vi vidare.

Vi hörs och ses

Lasse

Medlemsavgift: vuxen 40:- kr per år och person
barn 5:- "

POSTGIRO: 9857 43 - 4 STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING

SOMMARENS ARBETE PÅ HEMBYGDSTOMTEN.

Den 25 juli träffades vi på Hembygdstomten för att slå gräset och snygga upp till gudstjänsten och sommarfesten. Var och en tog med sitt favoritredskap. Det var många som kom, så det fanns knappt arbete till alla, men man kan ju umgås också.

Vis av denna dag ordnades en målardag den 3 sept. Alla skulle få fullt upp att göra, och det fick vi sju - åtta som kom. Boden målades utanpå och inuti och stolar och bord skrapades och målades. Den som var mest aktiv var Ivan ca 2 år. Han hade alla färger på sig liksom farmor Viola som försökte hinna med att säga aj aj och torka av det värsta.

Det var en trevlig dag men mycket kvar att göra. Vi får ses igen i höst. Kanske kommer det fler målar-sugna till den dagen.

Bittan.

★ BOKEN 500 ÅR! ★

BOKENS DAG ONSD. DEN 12 OKT. KL 19³⁰.

ARR: DJURÖ BIBLIOTEK

PLATS: GAMLA SKOLAN, STAVSNÄS BY.

KVÄLLENS GÄST: MAJBRIITT ERIKSSON
omtyckt och välkänd författarinna.

STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING
ordnar utställning och serverar kaffe.

V Ä L K O M M E N !

SOMMARFESTEN på hembygdstomten anordnades den 13 aug.

Nytt för i år var en tipspromenad och femkamp. Tipspromenaden var klurig, endast en person klarade alla frågor och fick första pris. Femkampen utkämpades på den nyligen schaktade, blivande idrottsplanen (invigning). Vi som var där tackar festkommitten för deras insatser och ett extra tack för dom goda smörgåsarna.

Till Er som inte var där, vill jag ge ett gott råd, ta en titt på anslagstavlan på Strömma Handel när Ni har vägarna förbi, där finns information om kommande aktiviteter. Missa inte sommarfesten nästa år.

En som var där.

HON ÄR SÅ KUNNIG

HON VET ALLT

MEN DET ÄR OCKSÅ

ALLT HON VET.

JULIKVÄLLSANDAKT PÅ HEMBYGDSTOMTEN.

I förra numret hade vi bl a den spännande läsningen om häxor, skrivet av en som själv är ovanligt snygg och tjusig, eller hur? Den här gången har vi vänt på detta helt och hållet, med min rapport från Värmdö-kyrkans sommarkväll på Strömme Hembygdstomt.

Alla människor är ju sökare var och en på sitt sätt. Nä, bläddra inte vidare i tidningen direkt. Läs klart. Predika kan andra, jag tycker bara allmänt att det är konstigt.

Tidigare i år läste vi i dagspress och såg på TV hur mängder av människor, först utsatte sig själva och inte minst sin omgivning, för vidriga provningar med natters och dagars köande för biljetter till Bowie-konsert i Göteborg. Sen i festkläder åka 50 mil, för att trötta och omtumlade efter halvannan timme på Ullevi, åter driva runt en kväll, nu i väntan på tåget hem och 50 mil till. I sitt jäktiga sökande bedövar nog alla ansträngningarna helhetens bestående tomhet. Men ändå - 120 000 st! människor var där.

Tänk, att istället, en vanlig sommardag på kvällen, få vaska av sig lite, byta skjorta och knalla 5 minuter ner till hembygden och tillsammans med andra härifrån lungt koppla av och njuta av sommarkvällen, ljum med sol kvar innan nedgången, båttrafik åt båda hållen i kanalen. Man känner hallondoft från vildsnåren. Bara detta blir till lite andakt i sig själv och där Värmdö kyrkas besök måste berika upplevelsen, även för alla bara lite allmänt kulturintresserade.

Jag har tidigare, kanske vid kyrkibesök mest på vintern, märkt prostens Albergs skicklighet att fånga och förmedla stämningar, speciellt vid laddade advent och julhelg. Även en sådan här fin sommarkväll ute i det fria, hämtar han upp mästertligt.

Själv är jag omusikalisk och utan sång men njuter ändå av kyrkans sånger: I denna ljuva sommartid, Härlig är jorden, m. fl. I år extra ljuvt och härligt av att jag nu hamnat just bredvid skönsjungande Maggan. Det passar faktiskt in på något sätt, även utan mäktig kyrkorgel-

musik. Sten Höge, skickliga organisten, assisterade på flöjt som faktiskt inte är så långt från orgeln med bälg och pipor. Han bjöd även fina solonummer i några utvalda allmogestycken från Leksandstrakten, både spelade och solosjungna - utomhus en sommarkväll på Hembygdstomten. Bara där missade ni något med mervärde. Att just Du missade kan jag säga då vi väl inte är så många som upptäckt hur lätt man får något mer här. Som sagt, jag tycker det är konstigt. Å andra sidan är det även konstigt att kyrkan ändå vill återkomma bara för dessa allt för få av oss, på vår risiga hembygdstomt, dominerad av oskön husgrund, kommunklämd, med eller utan fortsättning. Eller kan det vara samma poäng som i prostens egen betraktelse, där han framhöll en enkel liljas vackra skrud i jämförelse med Kung Salomos dyrbara glänsande praktkläder. Vår hembygdstomt förmår synas ändå. Tack.

Vi ses!

Thomas

S A N D S K Ä R .

Dagen började väl inte så helt strålande. Ganska blåsigt, mulet och lite osäkert. Dom som kommit först till Sandskär denna söndagsförmiddag kände sig väl lite ensamma och övergivna. Men allt eftersom förmiddags-
 timmarna gled undan samlades det en liten armada av båtar från hembygdsföreningen och till slut var vi ett 25-tal som kunde samlas för gemensam lunch. Att vädret senare blev lika fantastiskt fint som det för det mesta varit denna sommar gjorde att vifick en fin och avstressande dag tillsammans.

Lasse.

BESÖK I G:LA PRÄSTGÅRDEN.

Måndagen den 27 juni var Britt-Marie och undertecknad inbjudna till "Öppet hus" i G:la Prästgården, för att berätta om vårt arbete i Hembygdsföreningen. Under kvällen dök c:a 40 gäster upp.

Nils Alberg hälsade alla välkomna och berättade varmt och livligt om sin kärlek till vår gamla historia.

Sen gjorde Karin, med mannekängsvajande höfter entré i Värmdö-dräkten. Hon berättade dräktens tillkomst, hur den skulle se ut och hur den skulle bäras. Visade under jubel att hon kanske inte bar sin dräkt helt korrekt men hon använde den desto flitigare. Med ens kände jag att jag kommer att stortrivnas i min Värmdö-dräkt när jag någon gång i framtiden får den färdig.

Så var det då vår tur. Först kort summering vad vi sysslade med. Visade föreningsbladen. Britt-Marie visade och berättade om båtmanstorpen. Många visade stort intresse och en del lämnade telefonnummer för vidare kontakt.

Vi passade också på att göra reklam för Sigvards samling. Karin föreslog ett besök hos honom efter fri-luftsgudstjänsten på Hembygdstomten den 27 juli.

Även Lennart Backman var där, men tiden sprang iväg så fort, så vi fick tyvärr se allt för lite av det han hade med sig.

En trevlig kväll som avslutades med sång och stilla bön.

Gudrun .

BESÖK PÅ VAXHOLMS FÄSTNING.

En tämligen liten men tapper skara samlades lördagen den 18 juni, för att gemensamt besöka museet i Vaxholms Fästning. Det var en skön sommandag, och vi bjöds en verklig sakkunnig visning av museiguident Börje Cederkrantz, som utöver historiska fakta, serverade mängder av intressanta anekdoter och hörsägnar.

Det är synd att inte fler av Hembygdsföreningens medlemmar kan ta vara på ett sånt här tillfälle. Även om kanske de flesta någon gång besökt fästningen, är det inte troligt att samma sakkunskap funnits till hands.

Förutom en professionell visning av museets samlingar, fick vi en historiskt intressant redogörelse för fästningens tillkomst - dess plats i skärgårdens försvar - och vad militärens aktiviteter betytt för Vaxholms invånare. Den nuvarande fästningen är faktiskt inte så gammal som man kanske tror. 1863 var den i huvudsak färdig, sådan som generalmajor Carl Fredrik Meijer en gång tänkt och utformat den vackra fästningen.

Då som nu händer att den tekniska utvecklingen snabbt ödelägger genomförda projekt. Inom den artilleritekniska utvecklingen hände något revolutionerande - det refflade eldröret konstruerades och spetsformade projektiler ersatte de gamla rundkulorna. Den 27 augusti 1872 konstaterades genom provbeskjutning, att fästningens väldiga murar inte höll måttet. Fästningens praktiska betydelse som försvarsanläggning blev mycket kortvarig.

Besöket avslutades med en gemensam kopp kaffe i fästningens cafeteria nere i källarvalven, där Börje fick tillfälle att berätta historier och avtackades av en mycket nöjd grupp från Strömna Hembygdsförening.

Stig G.

* * * *

Jag minns min svunna barndomstid
 Med sol och sommarkvar,

Med lek och ras i lantlig frid
 och plommonfyllda magar.

Jag minns i lummig, vild berså
 Av hägg, syren och fläder

Ett litet hus med snedtak på
 och dörr av enkla bräder.

Minns snickarsågens cirkelgång
 I nötta furubritsen

Och tusen flugors muntra sång
 I djupet under sitsen.

Visst är den sanitär och fin
 och ren den nya tiden

Med blanka kranar och porslin -
 Men var är ron och friden?

Insänt av Britta Löfstrand

SKOGSGRUPPEN I VÄRMDÖ.

Som bekant spelar skogsindustrin en mycket stor roll för Sveriges ekonomi. Det gör att det råder en stor virkesbrist eftersom fabriker har för stor kapacitet.

För att råda bot härför har man satsat stora belopp på att få igång avverkning och nyplantering. Ett av resultatet är att de mellansvenska lövblandskogarna kommit i farozonen för att avverkas och ersättas med enformiga granplanteringar.

Också i vår kommun avverkas redan mycket mer än förr om åren och mycket mer ska tas ut.

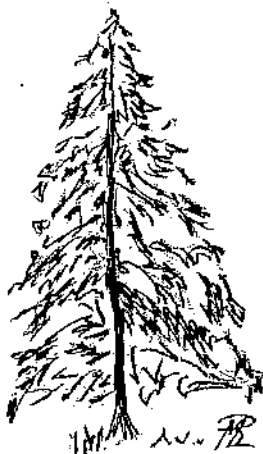
För att om möjligt motverka att sällsynta växtlokaler, bo- och häkningsplatser förstörs och att fina strövområden förstörs har naturvårdsföreningen, fältbiologerna, ornitologerna, friluftsförbundet och fornminnesföreningen bildat en skogsgrupp i kommunen.

Gruppen samlar tips om sådana, intressanta områden och förmedlar dem till markägarna och till skogsvårdsstyrelsen m fl för att tala om vilka värden som kan vara hotade.

En arbetar vi ju med Gustavsbergfabrikens avverkning och ska bli uppvakta regeringen den 21 den med en begäran om skydd för de tätortsnära skogar, som inte kan inköpas som naturreservat el. dyl.

Vi är öppna för många fler tips - gärna via Sigge eller Gudrun.

Sigurd Lindstaf
tel. 209 25

Rapport från hembygdsgruppen

Tisdagen den 31 maj gjorde gruppen ännu ett besök på Stegelberget. Den här gången fick vi sällskap av Lennart Backman i Fornminnesföreningen, samt Kjell Nilsson från Stockholms läns hembygdsförbund.

Stigen som vi hittade förra gången vi var ute, var nästan helt igenvuxen, men vi hade ingen större svårighet att hitta Stegelberget.

Det måste erkännas att det pirrade i magen när vi lade ut kartan vid skärningspunkten mellan de olika ägora.

Sigvard kollade med kompassen att kartan låg i N. och S. Gudrun plockade fram ett 50 meters måttband, som hon burit med sig genom skogen. Nu var det spännande. Tidigare hade vi bara stegat när vi mätte, men den här gången var både Lennart och Kjell med när jag drog iväg med måttbandet.

Då vi rullat ut 43 meter av måttbandet, stod vi vid röset med den resta stenen i mitten.

På den gamla kartan som vi hittade på Lantmäteriverket i Gävle, var måttet angivet i alnar, som vid omräkning blev ca 45 meter.

Kan man komma mycket närmare? Ska vi tro vad kartan berättar, är detta en av avrättningsplatserna.

Vi hittade ju ytterligare en karta i Gävle, som visade ännu en avrättningsplats. Den kartan var daterad 1704. Då det visade sig att även de måtten stämde, kan vi nog utgå ifrån att det fanns 2 avrättningsplatser på Stegelberget.

Eftersom vi nu är ganska säkra på att de två

rösen vi hittat, anger var avrättningsplatserna låg, har vi överlämnat till länsantikvarien Ankarberg de avritade kartorna från 1700 talet, samt fotografier från Stengelberget.

Vi kommer att fortsätta att forska kring avrättningsplatserna. Man kan ju aldrig få fram för mycket fakta.

Britt-Marie

En Skarprättares stadgar och förordningar
år 1749.

Ur Svenska justitie och politie werket.

Antages av Landshövdingarne, var i sitt län, och utses dertill ärlige och oberyktade personer, som i anseende till deras ostraffeliga förhållande, men skall kunna lidas ibland ärligt folk.

Njuter oafkortat den, på Staten, i varje län, uppförde lönen, samt för vart och ett Executions-mål, som han väl och förvarligen behåller, särskild betalning av Konungsdelen i Sakören, efter Svea Hovrätts den 3 juli 1727 projecterade Taxa, och därjämte, till och ifrån Executionsplatsen fri skjuts på en häst.

Tages i Konungens hägn, och ej må ämbete hans för nesligt hållas. Överfalles med stenar, hugg och slag, för dess förrättning, då hava de alle som i samma görning voro, brutit Eåsöre.

Begår märkeligit fel, av oförstånd eller fylleri, då missgärningsman lagstraffas, plikte med 10 daler eller kroppen.

Britt-Marie

RAPPORT FRÅN HEMBYGDSGRUPPEN.

Torsdagen den 9 juni kom länsantikvarien Carl-Henrik Ankarberg till Värmdö för att tillsammans med Lennart Backman gå igenom nya iakttagelser om ev. fornlämningar på Värmdö. Lennart kontaktade oss så att även vi fick rapportera vad vi trodde kanske skulle vara av intresse.

Klockan kvart i nio dök herrarna upp vid Strömma Handel. Tyvärr hade de ett envist strilregn i släptåg, så det blev snabbutryckningar från bilen vid varje tillfälle.

Den första utflykten blev till den gamla kolerakyrkogården vid Våmfjärden. Det finns anteckningar om, att denna kyrkogård skulle funnits redan på Digerdödens tid. (1300-talet). Men det kunde vederläggas. Marken ligger så lågt, så på den tiden gick vattnet fritt mellan Våmfjärden och Brevikssundet. Men att en kolerakyrkogård funnits där vet man. Äldre Strömmabor minns fortfarande träkors där. Vi gissar att det är samma kyrkogård som prosten Zielfeldt invigde på Fågelbro 4 okt. 1853. På denna kyrkogård, tätt intill Stavsnavägen, ligger en stor sten/stenhäll. På ovensidan av den upptäckte Sofia Ohlsson för ett tag sedan några konstiga gropar. Vi visade dessa för våra experter och Carl-Henrik kunde konstatera att det eldats i dom. Han visade oss att det fanns rester av olja och att skålarna bearbetas så att det blev lättare placera ljus eller dylikt i dom. Det kändes väldigt spännande för oss amatörer att få vara med om den undervisningen och få veta att våra iakttagelser var av värde.

Vid Didriksdal stannade vi nästa gång. I parken där är en sten rest - ungefär av samma form och storlek som den vid Ålstäket. Ingen inskription eller symbol finns. Ingen vet något om stenen. Carl-Henrik gissar på en djurgrav (häst/hund), eller den kanske restes när huset byggdes. Att den finns är nu noterat.

Vi tittade även på en 1700-tals karta över området där Didriksdal ligger. Då var hela området skogbevuxet och

och obebott. Det finns noteringar på Länstyrelsen, att Didriksdal skulle byggts på grunderna efter gamla hus som ryssarna skulle ha bränt ner 1719. Men dessa noteringar måste vara fel och är nu rättade. De så kallade "ryssbodarna" skulle vi gärna vilja veta var de kommit ifrån och hur de använts. Mycket gamla och intressanta är de. Enligt rykten skulle ryssarna tagit upp vägskatt eller tull där, men det kan knappast stämma med verkligheten. Kanske är de flyttade från annat håll där de kanske använts till något liknande. Kulhål och hagel som finns i väggarna behöver ej tyda på strid. Man var nog med att provskjuta sina bössor förr och det kan vara märken från sådana provskjutningar.

Från Didriksdal fortsatte vi in på Malma-vägen och parkerade på gårdet bakom Vreten. Där gick vi upp i bergen norr om vägen. Vi hade varit där tidigare, så vi visste att det fanns underliga formationer av sten. Rykten talade också om "vikingagravar".

Carl-Henrik var mycket konfunderad. Läget stämde inte med att det skulle kunna finnas gravar där. Efter mycket tittande och funderande blev svaret: "De långa armarna var troligen raserade stengärdesgårdar och att de runda stenhögarna kanske skulle kunna vara gravhögar, men det var mycket tveksamt".

När vi senare studerade en 1700-talskarta över området, visade det sig, att det funnits flera gärdesgårdar just där, så hans iakttagelser var nog så riktiga.

När vi sen satt i bilen, berättade vi, att det funnits en begravningsplats markerad på gamla kartor ute vid Korshamnsviken på Malmaön. Men markeringarna finns inte med på moderna kartor. Vi fick beskriva platsen och berättade att vi inte lyckats hitta något som kunde visa att det funnits en begravningsplats där. Carl-Henrik berättade då att om en sjöman dog på ett fartyg förr, så fanns det vissa platser, som av tradition användes som begravningsplats utan att vara offentliga. Han gissade att det här kanske var en sådan plats.

Vi tog sen vägen förbi Fågelbro för att som hastigaſt titta på den äldſta av statarlängorna. Han gissade att den troligen byggts på 1880-talet - i varje fall före 1900-talet - och noterade också att den var väl bibehållen.

Så var vi klara med inventeringen i Strömma men följde med för att titta på 2 bautastenar och en sten med slipskåra i som fanns på bankdirektör Grens tomt i Hemmesta. Intressant för oss att få följa med och se, lyssna och lära.

Färden gick så vidare hem till Nenne och Lennart där vi visade kartor över Stickelsberg och berättade våra iakttagelser om Värmdös ſista avrättningsplats.

Efter det satt det fint, denna regniga dag, med varm ärtsoppa och underbara pannkakor som Nenne bjöd på. Tack, snälla för det.

Mätta och belåtna styrde vi så färden hem till Strömma medan Carl-Henrik och Lennart fortsatte ſitt arbete. Men innan dess lovade Carl-Henrik försöka komma tillbaka näſta år för ytterligare information om gjorda iakttagelser. Och där, käre-läsare, kommer Du in! Utan Din hjälp klarar vi oss inte. Försök att forska och ta reda på saker och ting och rapportera till oss. Allt för mycket har redan fallit i glömska. Ska vi kunna berätta om dagens och gårdagens händelser för barn och barnbarn måste vi bara anteckna, notera och berätta.

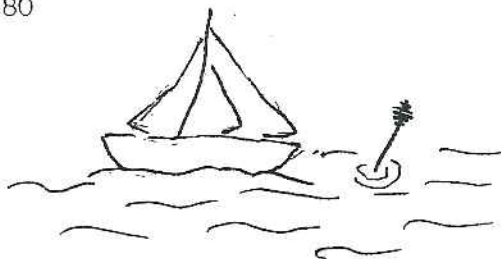
Hjälp oss. Skriv eller ring. Det är viktigt!

Guðrun.

Telefonnummer till hembygdsgruppen:

Sigvard 401 45 Britt-Marie 400 33 Alice 430 44

Guðrun 400 80

FÅGELBRO SÄTERI PÅ 1800-TALET OCH IN PÅ 1900.

Huvudbyggnaden åt norr hade stort herrgårdskök, rum för bokhallaren, gästrum och stort rum för biljard och vapensamling.

Huvudbyggnaden åt söder innehöll hall, matsal, herrrum, salong och sovrum.

Mellan trapporna på dessa hus fanns en trälandgång, så att man inte behövde gå på gårdsgruset.

Man kan ju tänka sig tillbaka de åren, då hästskjutsar var vanliga och körde upp på gårdsplanen, för att senare ersättas med de första bilarna.

Gården uppkrattad mellan de stora lindarna, den dåtida klädseln. Gästerna togs emot vid stora ingången åt söder, ledsagades in i matsalen, där middagen serverades. Husor, kökspojkar, annan kökspersonal ilade över landgången mellan husen, med mat och annan förplägnad. Maten tillagades ju i det stora herrgårdsköket i norra byggnaden.

Efter middagen samlades man i salongen, herrarna med kaffe, konjak eller punch och kanske cigarr. Damerna med kaffe och likör + doppa.

Herrarna diskuterade gårdens arbeten och ekonomi, jakt och fiske. För att sedan gå in och ta ett parti biljard.

Damerna pratade om grannarna. Om vad trädgården, jakten och fisket givit till hushållet. Pratade kläder m m.

Man kan ju tänka sig en augustikväll, med månen lysande över Våmfjärden in på den nykrattade gården. Tjänstefolket som ilar i sina vita och svarta kläder likt vålnader mellan husen.

Även kungligheter har besökt gården. Kung Oscar II och Gustaf V har varit på jakt och fiske. Själv såg jag som barn Gustaf V åka fjödervagn ut på fiske eller jakt. Skogvaktare Lenell körde då.

Senare på 1930-talet har även prins Bertil, som fänrik, besökt gården.

Kommer man nu in på gården mellan husen, kan man tänka tillbaka på vilken stämning det kunde vara på de stora gårdarna förr. Nykrättat, upplyst. Tjänstefolk som bär in ved till spisår och kakelugnar. Vatten bäres in i stora koppartunnor. Matvaror från källare och skafferier. Öl och brännvin från eget bryggeri och bränneri på gården.

Nu sköts gårdarna i regel av en man plus maskiner. Reparationer görs inga och husen står lika som för 30 år sedan.

Bland husen på Fågelbro är nog den gamla statarlängan från 1880-90-talet benämnd "Fläsköset", den som ligger närmast ladugården, den vackraste. Exteriören, de gamla dubbla fyllnadsörrarna, de höga spröjsade fönstren. Inte undra på att huset var med i filmen "Selams".

Men ser man närmare på byggnationen ställer man sig frågande. En rejäl stengrund är på berg anlagd, men varför stående väggtimmer och utanpåstående panel och läkt. Varför inte liggande timmer. Då hade ingen panel behövts.

Likaså yttertaket av falsad svartplåt. Inget undertak. Inte undra på att det var kallt på vintrarna, då vi bodde där under åren 1938 - 1945. Först uppe på södra gaveln med kök och rum. Järnspis och kakelugn. Vatten fick bäras från vattenpost utanför ladugården. Slask bars ut. Gemensamt utedass.

Den lägenheten är inte ändrad eller moderniserad. Pärspont på väggar och tak i köket. Gamla köksbänkarna är kvar, likaså vedlår, järnspis med plåtkup, löstagbara innanfönster.

Rummet är som förr. Denna lägenhet måste snarast få fotograferas, så Hembygdsföreningen kan få de korten till samlingarna.

Å nedre planet finns 4 lägenheter om ett rum och kök vardera.

När detta hus byggdes fanns de gamla husen vid smedjan, Lusasken och Kråkslottet, fortfarande kvar. När revs dessa hus?

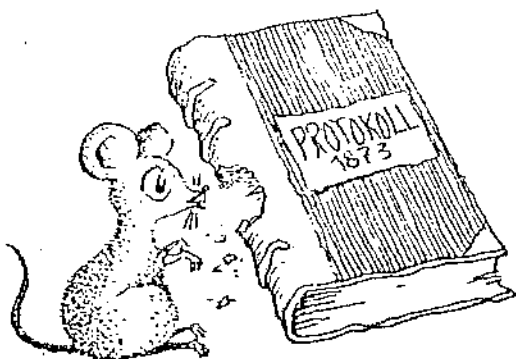
Brännvinsbränneri fanns också förr på gården, men är för länge sedan borta. Revs omkring 1916. I vilken byggnad fanns det inrymt?

Jag efterlyser livréknappar efter kapten Cassel. Jag har knappar efter bankir Martin Geber. Blank silverfärgad med M.G. I storlek som en 2-krona. Jag har också en efter Silfverhjälm eller Silverberg. Mässingsfärgad med sirligt S. Har även en silverslant, storlek som en 50-öring med årtalet 1636, som hittats på Fågelbro.

Om någon vet något intressant om gården med omnejd, är vi tacksamma inom Hembygden att få något nytt att dokumentera.

Sigvard.

... INTE ALLT ÄR SKRÄP!

Oersätligt arkivmaterial hotas av förstörelse genom brand och fukt, råttor och ovarsamhet.

Men än finns säkert många gamla handlingar förvarade på vinds-skrubbar, i källare, i skrivbords-lådor, i uthus ...

KANSKE JUST DU HAR NÅGOT SOM ÄR AV INTRESSE FÖR FÖRENINGEN? RING OSS I SÅ FALL!

F Å G E L B R O   T E G E L B R U K .

När man studerar och letar på gamla kartor hittar man överraskningar ibland. Vi har genom Erik Boström hört talas om Fågelbro Tegelbruk och att det skulle ligga där Augustendal ligger idag. Hans farfar skulle som ung ha hjälpt till med lastning av tegel på båtarna där.

Helt plötsligt dyker tegelbruket med torkklador upp framför våra ögon på en karta från 1861. Vilken glädje och stimulans att fortsätta söka vidare. Tyvärr har vi inte fått fram så många detaljer om bruket som vi hoppats på.

I Historiskt Geografiskt Lexikon öfver Sverige 1866 kan man läsa följande:

Fogelbro - 2 mtl frälse säteri med Tegelbruk. Vid gårdens tegelbruk, som 1857 hade 33 arbetare, tillverkades detta år tegel till ett värde av 12.000 rdl banco.

Ur Allan Winges bok "Fogelbro Säteri 1562 - 1929" sid. 59 citerar vi följande om Fågelbro med tegelbruk.

År 1833 köper Kungl. Secreteraren H Silfverhjelm egendomen. Från denna tid finnas endast huvudbyggnaderna, logen och magasinet kvar. Sista byggnaden revs 1916. I denna var ett brännvinsbränneri, vilket nedlades 1845. Brännvinspannan förvaras dock fortfarande. Priset per kanna brännvin var 50 öre.

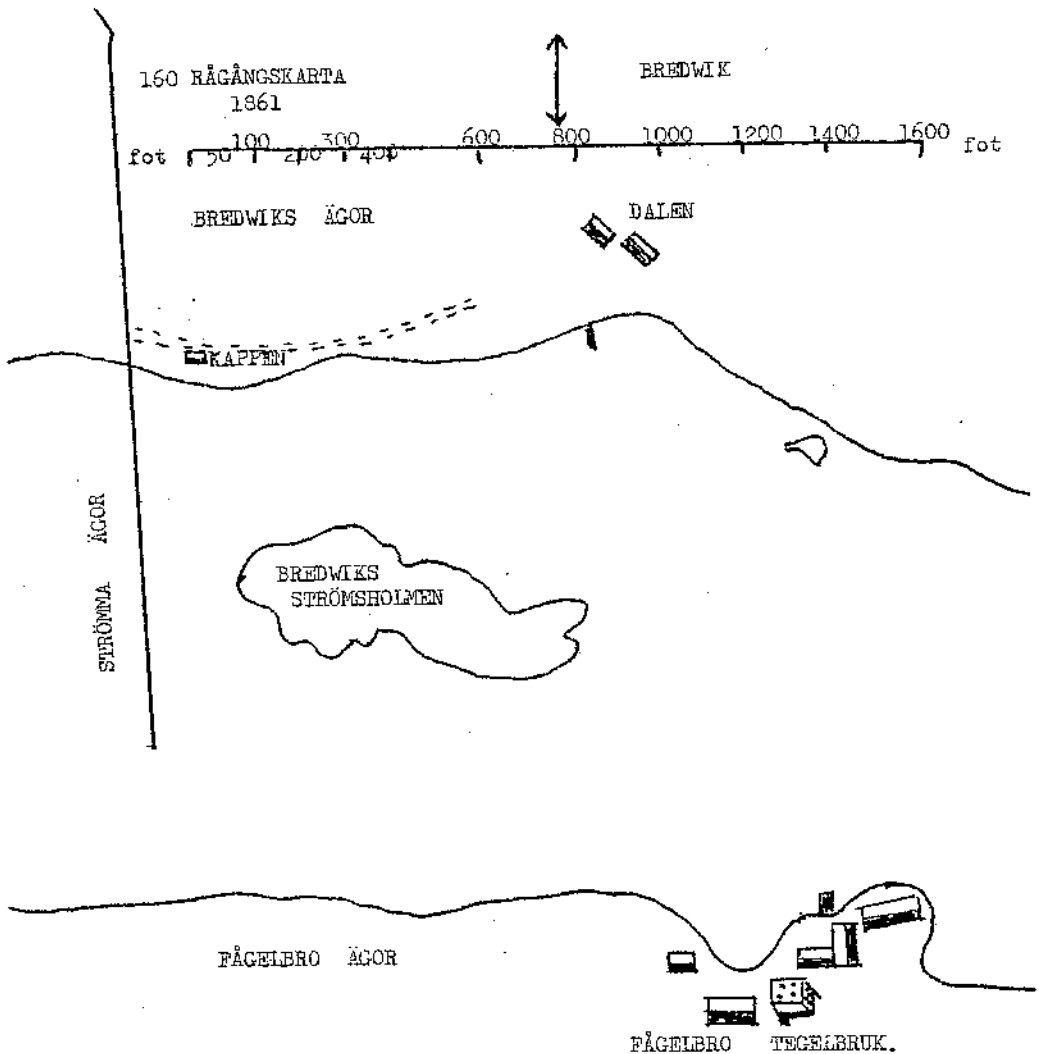
Vid Augustendal fanns ett Tegelbruk, vilket torde hava anlagts av Silfverhjelm. Såväl tak- som murtegel tillverkades. År 1848 köper en son till Kungl. Secreteraren Fågelbro för 60.000 kr och betalas köpeskillingen uteslutande med avkastningen från tegelbruket. Å gården leva ännu ett par personer från denna tid. Frans Boström å Norrvik berättar därom följande: "Träsket, som ligger 200 m söder om huvudbyggnaden, var på den tiden en liten sjö, i vilken fanns gott om rudor. Nuvarande utfallsdiket var så brett, att man kunde komma fram med roddbåt från Tranaröfjärden till nämnda sjö".

Som synes är det fattigt med årtal. 1848 är den första säkra uppgiften om tegelbrukets existens. Men på en karta 1881 är det redan borta. När byggdes det? När lades det ner och varför?

Kanske hittar vi svaren så småningom. Då återkommer vi. Det enda som idag skvallrar om Tegelbruket är, att det finns massor av krossat tegel efter stranden där. Många stora lergropar, nu kanske vattenfyllda, visar var man hämtat lera. Grus fanns det ju också gott om på Fågelbro ägor.

Nedanstående karta visar var Tegelbruket med sina torklador låg. Där ligger idag en vacker, gul, privatägd villa.

Gudrun.

STUDIECIRKLARDOKUMENTATION AV SIGVARDS SAMLINGAR

fortsätter vi med varje onsdag 12⁰⁰ ggr
med början den 21 september kl 19⁰⁰.

Kostnad 100:- inkl. kaffe med bröd.

Är Du intresserad ring Sigvård 401 45

DRÄKTSÖMNAD

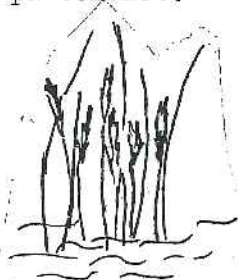
fortsätter vi med 6 träffar varannan
måndag före jul. Vi startar torsdagen
den 6 okt. hemma hos Kerstin kl 19⁰⁰.

Vill Du veta med ring Kerstin 405 10.

Kostnad 50:- kr inkl. kaffe och bröd.

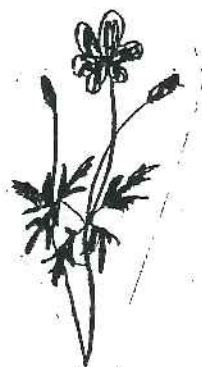
Vi gör också ett besök på Nordiska
Museets utställningar av dräkter.
Hyrd guide berättar om dräkterna.

I mån av plats kan även Du som inte
är med i dräktsömnaden få följa med
på besöket.

SPÅNAD OCH TOVNING

fortsätter vi också med varannan
måndag med början 26 sept kl. 19⁰⁰.

Anmäl Ditt intresse till Hasse 405 52

V Ä L K O M N A T I L L V Å R A C I R K L A R !

V I H A R K U L !

hamn

R

Malma

HÖSTFEST!

PÅ

MALMA

Lördagen den 29 okt. kl. 18,
är Du välkommen till den sed-
vanliga festen på Malma.

Vi serverar någon form av mat,
öl/läsk och kaffe till en rim-
lig kostnad.

Anmäl Dig så fort som möjligt
senast 15 okt.

(Utrymmet är begränsat.)

Anmälan till: Margareta 40441

Lolo 40376

Arr. Festkommitten.

VÄLKOMNA.

Stockholm →

5,35

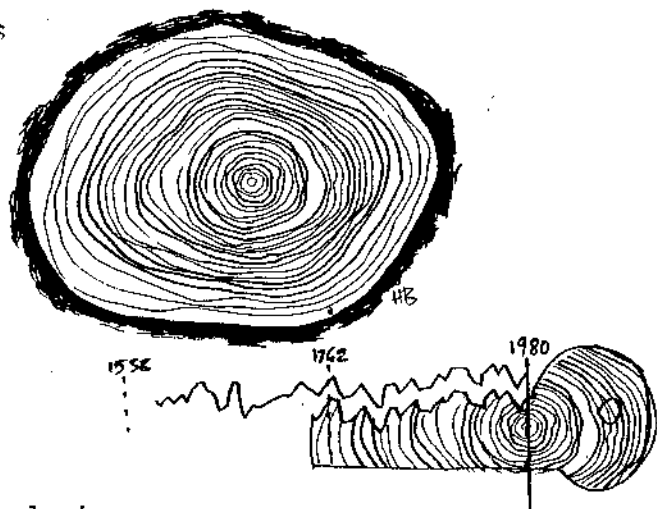
enora

78

musel

haflader

Att trädens årsringar ger besked om dess uppväxttid, från frö till avverkning, det har vi vetat länge. Det nya är att nu finns en metod att datera årsringarna till årtal och århundrade, metoden kallas för

Dendrokronologi

eller på svenska för Trätidmätning. Metoden bygger på mätning av skillnaderna i bredd mellan årsringarna som räknas om till kurvor för att kunna jämföras med de kronologiska kurvor som finns, för Sveriges del 1400 år tillbaka i tiden. USA har kurvor för 8000 år. En exakt datering kan därför nu göras på arkeologiska föremål. Trädets tidsnyckel passar i tidens tandrad.

Mer om detta finns att läsa i en artikel av Thomas Bartholin / Forskning och framtid nr: 7/80

Hasse Björkenfeldt

Omslagets bild: Förtorkade lärkträd vid Fågelbro skola, fotograferade av Carl Ribbing, Fågelbro. Tonlineteknik.